

23.11.2015

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@mmm.fi

Viite: MMM004:00/2014 / Luonnos hallituksen esityksestä Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi 10.11.2015

LAUSUNTO VIRKISTYSKÄYTÖN PAREMMAKSI HUOMIOIMISEKSI UUDESSA METSÄHALLITUSLAISSA

Suomen Latu on osallistunut aiemmin kutsuttuna Helsingissä 19.10.2015 pidettyyn kuulemistilaisuuteen ja vastaavaan tilaisuuteen Rovaniemellä 23.10.2015.

Suomen Latu tarkastelee edelleen Metsähallituslakia pääsääntöisesti virkistyskäytön edistämisen näkökulmasta. Lausumme ja esitämme eri tilaisuuksissa suullisesti esittämiemme ja 23.10.2015 antamamme kirjallisen lausunnon täydennyksenä seuraavaa.

VIRKISTYSKÄYTÖN TERVEYSHYÖDYT JA TALOUDELLINEN MERKITYS ON HUOMIOITAVA: ESITYS ON TÄLTÄ OSIN EDELLEEN VAJAVAINEN

Jokamiehenoikeuksien ansiosta luonto on Suomessa vapaasti kaikkien saatavilla ja käytettävissä. Kaksi kolmesta suomalaisesta liikkuu luonnossa viikoittain, ja 96 prosenttia vuosittain. Veneilyä harrastaa valtakunnallisten ulkoilutilastojen mukaan noin puolet väestöstä.

Luonnossa liikkumisella on suuri taloudellinen arvo, joka ei näy ympäristöministeriön tai maa- ja metsätalousministeriön tulostavoitteissa. Jos Metsähallituksen tuloutustavoitteiden lisäyksessä puhutaan 10–20 miljoonasta euroista, niin liikkumisen lisäämisellä on mahdollisuus säästää UKK-instituutin arvion mukaan sosiaali- ja terveysmenoista 1-2 miljardia euroa.

23.11.2015

Koska miellyttävä luontoympäristö on suuri ulkoilun motivaatiotekijä, ei ole yhdentekevää, miten runsaassa virkistyskäytössä olevia metsiämme hoidetaan.

Luonnon virkistyskäyttö ja alueiden taloudellinen hyödyntäminen ovat useimmiten sovitettavissa yhteen, eikä virkistyskäyttö vaadi luonnon museoimista suojelulla. Alueiden siirto liiketoiminnan taseeseen vaarantaa nykyisen maksuttoman virkistyskäytön. Tällöin alueita hallitaan niistä realisoitujen välittömien eurojen kautta ja uhkana on, että osa virkistyskäytöstä vaikeutuu ja muuttuu tavalla tai toisella maksulliseksi.

Rahallinen suora tuottovaade on huono huomioimaan alueiden tuottamia aineettomia arvoja ja euroissa vaikeammin mitattavia hyvinvointivaikutuksia. Lakiesityksessä viitataan eritekiöitä tasapainottavaan ”kokonaishyötyyn”, jota ei kuitenkaan määritellä.

Virkistyskäyttö on sinänsä kirjattu lakiin periaatetasolla hyvin *6 § Yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet*.

Suomen Latu huomauttaa kuitenkin, että luonnon virkistyskäytön terveyshyötyjen taloudellista vaikuttavuusarviota ei ole tehty,

eikä virkistyskäytön edistämiseen liittyviä useiden eri tahojen lausuntoja ole huomioitu lainkaan uudessa versiossa,

Suomen Latu pyytää lainvalmistelijoita huomioimaan Suomen Ladun ja monien tahojen virkistyskäyttöön viittaavat samansuuntaiset lausunnot.

LAKIESITYS EI VASTAA EDUSKUNNAN HYVÄKSYMÄN METSÄPOLIITTISEN SELONTEON MONITAVOITTEISUUTTA – ESITYS HEIKENTÄÄ VIRKISTYSKÄYTÖN EDISTÄMISTÄ

Lakimuutosta on perusteltu koko vireillä olo ajan Euroopan unionin kilpailuneutraaliteetti-vaatimuksella ja tänä vuonna lisäksi Sipilän hallitusohjelman kirjauksella:

”Uudistetaan Metsähallituksen lainsäädäntö vastaamaan EU:n vaatimuksia ja selkeytetään sen johtamisjärjestelmä.”

23.11.2015

Suomen Latu ei ota kantaa kilpailuneutraliteettivaatimukseen, eikä Metsähallituksen johtamisjärjestelmään.

Eduskunnan hyväksymässä Metsäpoliittisessa selonteossa (VNS 1/2014 vp) on lueteltu tavoiteltavat hyödyt seuraavasti:

”Hyödyt: taloudellinen kasvu, arvonlisäys, asiakaslähtöisyys, uusiutuvuus, uudet työpaikat, biotalouden kasvu, monipuoliset ekosysteemipalvelut ja niiden hyödyntäminen, luonnon monimuotoisuus, resurssitehokkuus, metsien virkistyskäytön kasvu”

Sipilän hallitusohjelmassa on myös sitouduttu näiden tavoitteiden edistämiseen:

”Toteutetaan kansallista metsästrategiaa.”

Suomen Latu katsoo, että lakiluonnos ei edistä tasapainoisesti eduskunnan hyväksymän Metsäpoliittisen selonteon monitavoitteisuutta ja

että hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden rinnalla on lainvalmistelussa muutettu Metsähallitusta siten, että luonnon virkistyskäytön edistäminen vaikeutuu ja virkistyskäytön painoarvo vähenee.

6 § JULKISET HALLINTOTEHTÄVÄT

Julkisessa keskustelussa Metsähallituksen Luontopalveluita on yksinkertaistaen kuvattu lähinnä suojelualueiden hoitajaksi. Vuonna 2014 kuitenkin noin puolet Luontopalveluiden bruttomenoista kohdentui luonnon virkistyskäyttöön. Ympäristöministeriön hallinnonalalta tämä oli 16,9 milj. euroa ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta 4,3 milj. euroa.

Suomen Latu katsoo, että Metsähallituksen Luontopalveluiden rooli tulee nähdä sekä suojelupalveluiden että virkistyskäyttöpalveluiden tuottajana ja edistäjänä.

23.11.2015

SUOMEN LATU KIITTÄÄ ERÄITÄ VIRKISTYSKÄYTÖN KIRJAUKSIA JA PERUSTELUOSAN TÄSMENNYSTÄ

Vaikka olisi tavoin perusteltua kirjata yksityiskohtaisten perusteluiden täsmennys varsinaiseen lakitekstiin, pidämme yksityiskohtaisten perustelujen täsmennystä tarpeellisena.

Suomen Latu kiittää lain yksityiskohtaisissa perusteluissa olevaa yhteiskunnallisten velvoitteiden täsmennystä virkistyskäytön osalta:

”Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös Metsähallituksen velvollisuudesta ottaa toiminnassaan huomioon luonnon virkistyskäytön vaatimukset. Näillä vaatimuksilla tarkoitettaisiin muun muassa metsien hakkuu- ja uudistamistoimenpiteiden sekä muun maankäytön toteuttamista matkailualueiden ja -reittien vaikutuspiirissä siten, että haitat maisema-arvoille ja luontoelämyksille jäisivät mahdollisimman pieniksi. Kyseessä oleva velvoite vastaa voimassa olevaan metsähallituslakiin sisältyvää velvoitetta.”

Suomen Latu pitää hyvin perusteltuna, että lakiluonnokseen 6 § Julkiset hallintotehtävät on kirjattu oma erillinen tehtävä 3) *luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen.*

Esitämme seuraavassa ko. kohdan täydentämistä.

LAKIIN KIRJATTAVA VIRKISTYSKÄYTÖN TAVOITTEELLINEN EDISTÄMINEN

Valtioneuvosto on Kansallisessa metsästrategiassa 2025 asettanut yhdeksi tavoitteeksi, että:

”Metsien virkistyskäyttö ja terveysvaikutukset kasvavat ja metsät ovat kaikkien saavutettavissa.”

Suomen Latu esittää, että 6 § *Julkiset hallintotehtävät* lakiin kirjataan tämä metsästrategian kasvutavoite lisäämällä kohtaan 3 sanat ”*ja edistäminen*” seuraavasti:

3) luonnon virkistyskäyttöön liittyvien luonto- ja retkeilypalvelujen tuottaminen ja edistäminen.”

23.11.2015

7 LUKU METSÄHALLITUKSEN TALOUS JA 26 § JULKISTEN HALLINTOTEHTÄVIEN HOITOON TARKOITETTU OMAISUUS

Suomen Latu pitää johdonmukaisena, että Luontopalveluiden hallinnassa ovat kaikki julkisiin hallintotehtäviin kuuluvat alueet. Lakiluonnoksen 5 § eritellään lait, joihin tehtävät perustuvat. Edelleen 16 § *Julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön tehtävät* eritellään myös virkistyskäyttö selkeästi:

4) hoitaa luonnon virkistyskäytön, kulttuuriomaisuuden vaalimisen sekä luontotyyppien ja lajien suojelun tehtäviä Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion maa- ja vesialueilla.

Oma pääoma ja muu omaisuus on eritelty 26 § seuraavasti:

”Julkisia hallintotehtäviä varten Metsähallituksen hallinnassa on valtion omistamia luonnonsuojelualueita ja erämaa-alueita, muita suojelutarkoitukseen osoitettuja tai hankittuja alueita sekä muuta julkisten hallintotehtävien hoidon kannalta tarpeellista omaisuutta. Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettu omaisuus kuuluu Metsähallituksen muuhun omaan pääomaan”

Lainkohdan muotoilu rajaa perusteettomasti virkistyskäyttöön osoitetut ja Ulkoilulain (606/1973) perusteella perustetut alueet.

Suomen Latu esittää, että 26 § *Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettu omaisuus* **lisätään** lain § 5 seuraten kohdan hallintalistaukseen valtion retkeilyalueet seuraavasti:

”Julkisia hallintotehtäviä varten Metsähallituksen hallinnassa on valtion omistamia luonnonsuojelualueita, erämaa-alueita muita suojelutarkoitukseen osoitettuja tai hankittuja alueita sekä valtion retkeilyalueita ja muuta julkisten hallintotehtävien hoidon kannalta tarpeellista omaisuutta.”

23.11.2015

JULKISTEN HALLINTOTEHTÄVIEN TALOUDEN SUUNNITTELU JA SEURANTA

Julkisten hallintotehtävien hoidossa tulee säilyttää itsenäinen ministeriöiden ohjauksessa tapahtuva talousarvion laadinta ja tilinpäätöksen laadinta. Suomen Latu pitää avoimuuden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa toimimisen ja julkisen seurannan kannalta ongelmallisena julkisten hallintotehtävien kirjanpidon muuttamista liikekirjanpidoksi.

Suomen Latu esittää, että nykyinen talouden suunnittelujärjestelmä säilytetään.

TASERAKENNE JA TASESIIRROT

Emme pysty lakiluonnoksen perusteella täysin seuraamaan taseratkaisujen logiikkaa. Muu oma pääoma on lakiesityksessä jaettu kahteen osaan. Epäselväksi jää, millä perusteella tähän jakoon on päädytty. Tämä tänä syksyä lainvalmisteluun yllättäen tullut jakoesitys jättää myös avoimeksi, miten ja minkä tahon toimesta tasesiirrot tässä muussa omassa pääomassa tehdään ja kenen toimesta. Suomen Latu pitää tasesiirtoja sellaisina valtion omaisuuden järjestelyinä, että päätös niistä tulee tehdä eduskunnassa, kuten voimassa olevassa tilanteessa.

Suomen Latu esittää, että Metsähallituksen kaikki ei-tuottovaateen alainen omaisuus säilytetään Luontopalveluiden taseessa,

ja että tästä keinotekoisesta ylimääräisestä tase-erästä luovutaan.

23.11.2015

VALTION RETKEILYALUEIDEN KEHITTÄMINEN

Valtion ulkoilulain mukaisesti perustettuja retkeilyalueita tulee kehittää tulevasta Metsähallituksen organisaatiosta riippumatta. Tällä hetkelle valtion retkeilyalueiden hajautunut vastuunjako on johtanut siihen, että niiden kehittäminen on jätetty Evon retkeilyalueen suurleirialuetta lukuun ottamatta hyvin vähälle. Nykymalli ei tue alueiden kasvava virkistyskäyttöä.

Suomen Latu pitää erittäin tärkeänä, että alueet nähdään nimenomaan retkeilyalueina, joilla on oma tehtävänsä talousmetsien ja suojelualueiden rinnalla. Retkeilyalueiden hakkuutulot voidaan muutoksen jälkeen käyttää suoraan alueiden kehittämiseen.

Suomen Latu esittää, että retkeilyalueet siirretään Luontopalveluiden taseeseen edelleen kehitettäviksi retkeilyalueina virkistyskäytön ehdoilla ja

että lakiin kirjataan 16 § Julkisia hallintotehtäviä hoitavan yksikön tehtäviin valtion retkeilyalueiden kehittäminen ulkoilulain mukaisesti.

JULKISTEN HALLINTOTEHTÄVIEN SUURIN RAHOITTAJA ON YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Lakiluonnoksessa viitataan ja vakuutetaan toistuvasti julkisten hallintotehtävien ohjauksen säilymiseen eduskunnan ja ministeriöiden ketjussa. Lakiluonnoksessa viitataan myös säännönmukaisesti ministeriöihin ja niiden ohjaukseltaan, siten että ensin mainitaan maa- ja metsätalousministeriö ja toisena ympäristöministeriö. Koska julkisten hallintotehtävien rahoitus tulee suurimmaksi osaksi ympäristöministeriön hallinnonalalta, tulisi tämän järjestyksen olla toinen. Metsätalouden harjoittamisen osalta Suomen Latu pitää perusteltuna maa- ja metsätalousministeriön ensisijaisuutta.

Suomen Latu esittää, että julkisten hallintotehtävien hoidossa ensisijaisena ministeriönä mainitaan ympäristöministeriö.

23.11.2015

LUONNONVARASUUNNITELMIEN VALMISTELU JA HYVÄKSYMINEN SEKÄ NIIHIN LIITTYVÄ LAAJA KANSALAIK- JA SIDOSRYHMÄKUULEMINEN

Suomen Latu pitää myönteisenä, että lakiluonnoksessa olevaa laajaan kansalais- ja sidosryhmäkuulemiseen perustuvaa osallistavaa luonnonvarasuunnitteluna. Kuulemisessa tulee virkistyskäyttö nähdä laajana ja monimuotoisena ja huomioida erilaiset järjestöt ja uudet ulkoilumuodot.

Luonnonvarasuunnitelmien hyväksyntä on erittäin laajakantoinen kaavoitukseen verrattava julkinen hallintopäätös.

Suomen Latu esittää, että luonnonvarasuunnitelmia koskeva valmistelun ja päätöksenteon Metsähallituksen hallituksessa olla julkista ja päätösten valituskelpoisia.

JULKISUUSPERIAATE METSÄHALLITUKSESSA JA METSÄTALOUSYHTIÖSSÄ

Suomen Latu pitää välttämättömänä julkisuusperiaatteen kirjaamista sekä Metsähallituksen kaikkeen toimintaan että mahdollisen perustettavan Metsätalouslyhtiön kaikkeen toimintaan mahdollisimman laajasti. Koska Metsätalouslyhtiöllä on yksinoikeus valtion metsiin, eikä yhtiö tule toimimaan muissa metsissä, ei julkisuusperiaatteen kirjaamatta jättäminen ole hyväksyttävää.

METSÄHALLITUKSEN HALLITUKSEN KOKOONPANOSSA ON EHDOTTOMASTI OLTAVA VIRKISTYSKÄYTÖN USKOTTAVA EDUSTAJA

Valtioneuvosto on Kansallisessa metsästrategiassa 2025 linjannut mm. seuraavasti:

”Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli metsien virkistys- ja hyvinvointikäytön sekä metsäsuhteen kehittämistä koskevien tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyötä metsäalan hallinnon ja kansalaisjärjestöjen kanssa tulisikin kehittää.”

Suomen Latu yhtyy Ulkoilufoorumin aiempaan kantaan (24.9.2015) ottaa ulkoilujärjestöjen edustus suoraan Metsähallituksen hallitukseen. Päätöksenteossa on ylintä johtoa myöten oltava mukana vahva virkistyskäytön asiantuntemus ja jokamiehenoikeuksia käyttävän kansalaistoiminnan näkökulma.

23.11.2015

Suomen Latu esittää, että Metsähallituksen hallituksen kokoonpanossa huomioidaan ulkoilujärjestöjen edustus laajentamalla nykyistä kokoonpanoa.

Metsähallituksen konsernin hallituksen kokoonpano tulisi vastata suomalaisten omistamien metsien monikäyttöä. Nykyinen kokoonpano on painottunut liiketoiminnan puolelle, vaikka valtion metsien mailla, vesialueilla ja saarissa ulkoilee vuosittain miljoonia suomalaisia tuoden suomalaisille aineetonta hyvinvointia. Moniarvoisempi hallitus mahdollistaisi nykyistä sujuvamman konsernitason johtamisen.

Suomen Latu pyytää lisäksi kiinnittämään huomiota oikeusministeriön lausunnossaan esittämää harkintaa ”hallituksen kokoonpanovaatimusten täydentämistä siten, että niissä otettaisiin huomioon myös tarpeellinen asiantuntemus Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta.” Samaa ovat esittäneet myös Suomen Partiolaiset ja Suomen Luonnonsuojeluliitto.

LAUSUNTOMENETTELY EDUSKUNTAKÄSITTELYSSÄ

Suomen Latu pitää välttämättömänä, että Metsähallituslain perustuslainmukaisuus arvioidaan eduskuntakäsittelyssä perustuslakivaliokunnassa suhteessa perustuslain 20 § Vastuu ympäristöstä, 124 § Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ja 12 § Sananvapaus ja julkisuus (asiakirjajulkisuuden osalta).

SUOMEN LATU

Eki Karlsson

toiminnanjohtaja